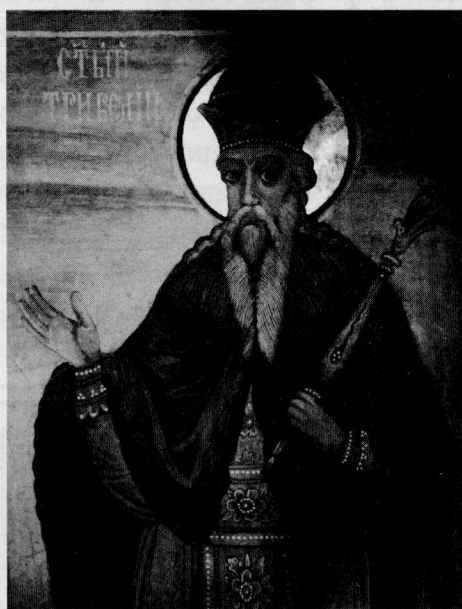

В библиотеката на Ватикана се пази „Анонимът на Хазе“, в който се казва: *„Племена и народи се стремяха да станат поданици на българската империя, защото българите бяха най-справедливите в света.“*

Спасителят на Еврона

Когато след романизирания тракиец Тиберий Константин от константинополския трон е изпаднала Юстиниановата династия, през VII в. Източната Римска империя се свила до съвременните граници на Турция и Гърция. Походът на ромейския император Константин IV срещу българите през 681 г. потвърдил в Константинопол, че българската държава е вече и на Балканите. Тя се простирала от Черно море на изток до река Тимок на запад и от Стара планина на юг до река Днепър на север, а за столица въздигнала Плиска. Начело с кан Испор/Аспарух, тя бързо приобщила и придошлите от север (съ)племена. Неговият наследник кан Тервел през 705-а обсадил с войската си Цариград и върнал сваления ромейски император Юстиниан II Ринотмет на престола му. В ответ за помощта василевсът тържествено го обявил за кесар на Източната Римска империя – титла със значението на втори след императора – и му дал областта Загоре със земите от днешните градове Сливен и Ямбол до Черно море.

В обкръжението на своите боили и багатури за кан Тервел това е била справедлива възможност за споения му вече единен народ да си възвърне управлението над своите изконни земи в Одриското царство и съюзните му области. Изглежда, след 716 г. дори отстъпил българския престол на сина си кан Кормесий и наблегнал само на имперската си длъжност като кесар. Затова когато новият ромейски император Лъв III Сириец го помолил за помощ срещу арабите, които блокирали Константинопол по суша с 200-хилядна армия, а откъм морето – с 2500 кораба, през пролетта на 718-а кесарят повел своята войска към ромейската столица. В генералното сражение българската кавалерия сразила противниците си. Според летописеца Теофан в конфликта загинали 22 000 араби, а Зигеберт говори за 30 000 и всички са единоподушни, че арабите

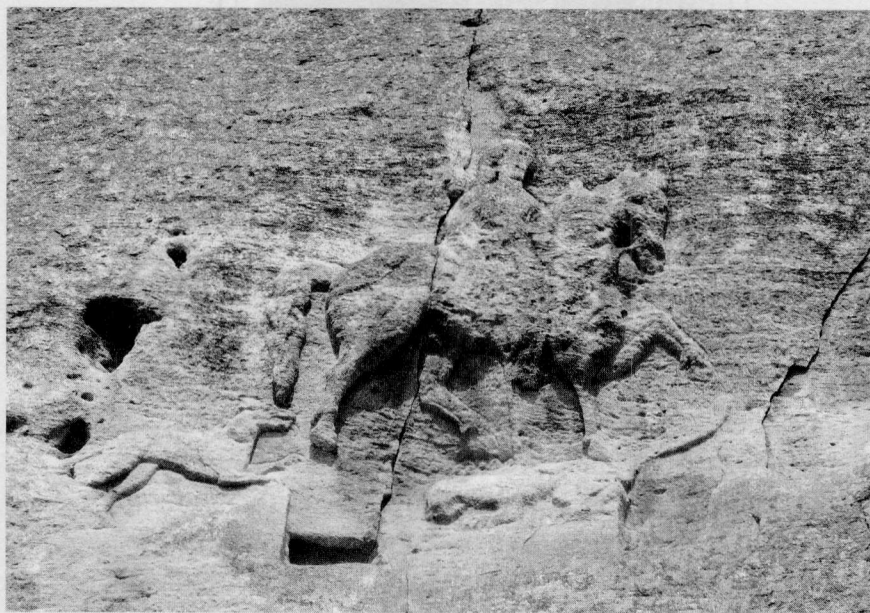

Стенописно изображение на „Светий Тривелий цар Български“ от Захарий Зограф в храма на Преображенския манастир край Велико Търново

претърпели нечувано дотогава поражение от българите. Това пресякло завинаги опита им да проникнат в Европа през Балканите.

Според историците ездачът в естествена големина върху отвесната скала над древното тракийско светилище край Мадарското плато в Североизточна България е изсечен през VIII в. Привидно се вписва в иконографията на прочутия тракийски конник по хилядите каменни оброчни плочки, останали в земите на траките – включително и в кáпището с пещерата под него. Също като вързаната на „опашка“ коса при мъжете, изобразени върху сребърните плочки с позлата в Летнишкото съкровище от траките, същия чомбас/чембас виждаме и върху главата на средновековния „скален“ воин. А „при българите чембасът, наричан още кика (от старобългарското кика – коса), се е срещал почти до края на XIX в. – твърди изследователят му Райко

Сефтерски. Подобна мъжка прическа, съдържаща три дълги плитки, е използвана и от възрастните мъже в чирпанските села до 1878 г. Тази прическа и това название е използвано от мъжете в предбалканските селища до около 1870 г. Например еленският учител реформатор от 40-те години на XIX век Юрдан Ненов пише: „Тук за пръв път в град Елена ... принудих учениците да си стрижат главите, защото досега се бръснеха, като оставяха на върха кика, перчем или чембас“. Впрочем по същото време и учителят Петър Бонев, предводител на Априлското въстание в Перушица, е настоял момчетата да си отрежат чембасите.

Релеф от VIII в., вероятно в чест на кан Тервел, върху отвесна канара под Мадарското плато – единствения скален релеф в Европа от Ранното средновековие и обявен за паметник със световно значение под закрилата на ЮНЕСКО

За разлика от култовите ездачи хероси обаче, този Конник очевидно е от дошлите българи, защото десният му крак е пъхнат в стреме (обичайно от древността за тях) и се вижда високото облегалo на седлото му, а впрочем и знаменце върху копието му. На единия от надписите отстрани са увековечени събития от 705 г., когато византийският император Юстиниан II е бил насилствено свален от престола и заточен, та паметникът вероятно ознаменува победата на кан Тервел.

*Стенописно изображение на св. Тривелий Теохтист –
цар български в Бельовата черква на Самоков*

И в Константинопол издигнали паметник на кесар Тервел. Победата му донесла такава слава, че исторически и художествени произведения в Европа пресъздавали с признателност делото на българския владетел чак до XVII в. като „Спасител на Европа“. Но славата не го омаяла да пропус-

не грижата за душата си. На старини се замонашил под името Теоктист и Църквата го почита като свети Тривелий Теоктист – цар български.

Апостолите Црко и Страхота

Набрала мощ в отпор на войнствената Византия, през IX – X в. на запад България вече граничела и с още една християнска империя – на Карл Велики. По нашите исторически земи имало покръстени още от както лично апостолите Павел, Андрей и Филип от 52 и 55 г. са пренесли оттук новозаветното учение в Европа. Христóви светци били дори легендарните вече кан Кубрат и кан Тервел, а сред предците на княз Борис имало и свети мъченик – Боян Енравота, най-големия син на прадядо му кан Омуртаг. В „Слово от Кирил Философ как покръсти българите“, достигнало до нас в четири преписа – Софийски, Тиквешки, Търновски и Константинов (които са прочути като „Солунска легенда“), е подсказано, че когато кан Пресиян предал властта над България на сина си Борис през 852-ра край река Брегалница в Долната земя Македония, там по това време бил и бъдещият св. Кирил. В „Слово от Кирил Философ как покръсти българите“, което някой от близките му следовници – вероятно св. Климент Охридски – е съставил по онова, което са научили от самия него, пък е записано, че „българите ме взеха с голяма радост и ме заведоха в град Равен на река Брегалница. Аз им създадох 32 букви. Аз ги учих малко, а те много постигнаха“.

„Според някои чешки извори славянското име на *Методий е Страхота*, а на *Константин Кирил – Црко* – изтъква унгарският професор Имре Тот, вещ познавач на старата славянска култура, език и история от IX до XI в. в своята книга „Кирил и Методий. – Страхота и Црко са споменати и в италианска ръкописна хроника от XIV в., чийто автор вероятно е Петър Богдан Бакшич“. „Животът на св. Црко и св. Страхота“ е книга със стари латински легенди за Кирил и Методий, отпечатана през 1495 г. в Бохемия. „Бог изпратил на чехите двамата апостоли: Црко и Страхота“, е удостоверил Хавел Салански (1567 – 1621) в проповедта си за Ян Хус. Павел Странски (1583 – 1657) в шеста глава на съчинението си „Чешката държава“ е писал за Методий: „Епископът с гръцка вероизповед Страхота, т.е. Метудиус